

Slovinci - na pragu demografske smrti

V slovenski javnosti je v preteklih dneh močno odjeknila okrogla miza o problematiki splava na Slovenskem, ki sta jo 11. t.m., priredili Cirilsko društvo slovenskih bogoslovcev in Univerzitetna komisija študentov ljubljanskega vseučilišča. Številnemu občinstvu, ki se je zbralo v dvorani ljubljanske teološke fakultete, so spregovorili predstavniki zdravstvene stroke, teologi, sociologi, demografi in pravniki. Pogovor je vodil profesor moralke dr. Ivan Stuhec.

Strokovnjak za demografska vprašanja dr. Lojze Gosar je podal nekaj srhljivih podatkov. Naravni prirastek je v Sloveniji upadel na 3 promil, kar naj bi pomenilo, da bo čez 200 let, če se ta odstotek ne bo spremenil, na svetu samo še 400.000 Slovencev. Opozoril je na kvarni vpliv družbe, ki zavaja ženske z ideologijo poklicne uspešnosti kot merila enakopravnosti. Primarij ginekološke klinike dr. Vasilij Cerar je spregovoril o prekinitvi nosečnosti v Sloveniji. V tem smislu, je dejal, je bilo leto 1988 naravnost katastrofalno, saj se je rodilo nekaj nad 25 tisoč otrok, skoraj prav toliko pa je bilo primerov splava. V minulem letu se je stanje nekoliko popravilo. Rodilo se je skoraj 26 tisoč otrok, opravili pa so približno 17 tisoč splavov. Poudaril pa je hude psihične posledice, ki jih splav povzroča ženskam, ki se odločajo za ta poseg.

Pravnik dr. Zupančič je predstavil prekinitve nosečnosti kot ustavno pravico. Pri tem je menil, da je ta zakon med najbolj liberalnimi na svetu. Socialna delavka, ki deluje v okviru ginekološkega oddelka kot svetovalka nosečnicam, gospa Mačkova, je obrazložila nekatere vzroke, ki privedejo do tega, da se ženske odločijo za ta korak. Razlogi so v skaljenih odnosih med partnerjema, v slabih materialnih pogojih mater in v dejstvu, da so ženske navadno slabo seznanjene s problematiko splava. V svojem posegu je Mačkova poudarila, da je na Slovenskem opaziti posebno veliko splavov med študentkami.

Sestra Zinja Pajtler iz Skupnosti Kristusa Odrešnika, je predstavila delovanje redovniške skupnosti, ki skrbi za nezakonske matere in otroke.

Dr. Tone Kunstelj, ki velikokrat kot zdravnik predava tudi na tečajih za zaročence, je osvetlil problematiko z vidika slabe vzgoje in v upadanju čuta odgovornosti do tega, kar ljudje delamo in v odnosu do življenja.

Jezuit in zdravnik, pater Šef pa je spregovoril o življenju s teološkega vidika

dalje na 2. strani ■

RAZKOL V BEOGRADU, SOGLASJE DOMA

Slovenski delegati na 14. izrednem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije v Beogradu so v ponedeljek, 22. t.m., se pravi na tretji dan kongresnih del, iz protesta zapustili zborovanje, kar je imelo za posledico, da je bil kongres prekinjen in bo o njegovem nadaljevanju sklepal Centralni komite Zveze komunistov Jugoslavije. Vodja slovenske delegacije Ciril Ribičič je na tiskovni konferenci izjavil, da »odhod slovenskih delegatov s kongresa še ne pomeni odhoda Slovenije iz Jugoslavije, ker Zveza komunistov Slovenije že davno ni več državna partija«.

Sklep slovenskih komunistov na kongresu v Beogradu ni padel čez noč. Šlo je za logično posledico vrste dogodkov ne samo v jugoslovanski prestolnici ter v tamkajšnji kongresni dvorani, temveč še prej v Ljubljani in v Sloveniji na splošno. Delegati iz Slovenije so za kongres v Beogradu prejeli jasna navodila že pred odhodom iz Ljubljane, saj jih je med drugim obvezoval dokument, ki so ga bili sprejeli na zadnjem kongresu Zveze komunistov Slovenije. Ta se je bila nedvoumno izrekla za slovensko suverenost in torej za republiško Zvezo komunistov, ki se lahko prostovoljno poveže z ostalimi republiški Zvezami komunistov v Jugoslaviji. Ko je bila slovenska delegacija na kongresu v Beogradu prav pri tej bistveni točki preglaševana, ji ni preostalo drugega, kot da je za-

pustila kongresno dvorano in se vrnila v Slovenijo.

Kot smo lahko ugotovili med razpravo na kongresu Zveze komunistov Jugoslavije, so bili delegati Zveze komunistov Srbije (oziroma velika večina delegatov iz ostalih republik) pripravljeni marsikaj sprejeti — tako med drugim predlog, naj se komunisti odpovedo vodilni vlogi v državi in družbi — vendar so glede enotnosti Jugoslavije in tudi enotnosti Zveze komunistov nepopustljivi. Srbski delegati so postajali naravnost osorno napadalni, kot da bi jim popustili živci, če je kdo samo načel vprašanje drugačne, na primer konfederalne ureditve odnosov med republikami oziroma narodi v Jugoslaviji. Tedaj so brž začeli padati očitki o rušenju Jugoslavije, o separatizmu, iredentizmu ipd.

Res je sicer, kar pravi Ciril Ribičič, da namreč odhod slovenske delegacije s kongresa še ne pomeni odhoda Slovenije iz Jugoslavije, vendar prav tako drži, da bo razkol povzročil celo verigo reakcij, ki se ne tičejo samo slovenskih komunistov. Za srečo so stališča, ki so jih zavzeli slovenski komunisti glede odnosov z ostalimi republikami, oziroma narodi v Jugoslaviji, skupna ali vsaj zelo sorodna tistim, ki jih zavzema alternativa, oziroma opozicija v Sloveniji. V tem pogledu vlada torej soglasje, kar je edino politično modro in utegne preprečiti kako hujšo nevarnost.

Demos na obisku v Trstu in Gorici

Z razgovori med predstavniki deželne sveta Slovenske skupnosti in vodstvom Združene opozicije Demos iz Slovenije se je v petek, 19. t.m., popoldne končal v Gorici obisk omenjene koalicije opozicijskih strank v Sloveniji pri Slovenski skupnosti.

V delegaciji so bili predsednik Demosa in obenem predsednik Socialdemokratske zveze Slovenije Jože Pučnik, član vodstva Slovenske demokratične zveze Dimitrij Rupel, predsednik slovenskih krščanskih de-

dalje na 2. strani ■

Delegacija Demos-a na tiskovni konferenci na sedežu Ssk v Trstu

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 28. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Pet prijateljev na otoku zakladov« (Enid Blyton - Mariza Perat); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Yesterday ali Od jutri ne kadim več«; 14.30 V studiu z vami; Sergej Verč; 15.30 Šport in glasba; 17.00 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 29. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.20 Slovenski kantavtorji; 12.40 Poje zbor Accademia musicale universitaria iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Igrajmo se skupaj!; 15.10 Ta dom je naš; 16.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 30. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 »Dva in dva je štiri« (Josip Tavčar); 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Sveta gora v slovenski cerkveni pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 31. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Sveta gora v slovenski cerkveni pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Črno na belem«; 14.30 Na goriškem valu; 16.00 Glasbena kronika s Hrvaškega; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 1. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 »Oj, vojna moja, vojna kruta« — s slovensko umetno in ljudsko poezijo o doživljanju prve svetovne vojne; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 »Nič ni za človeka nemogoče« — pomembni dogodki našega stoletja; 12.40 Sveta gora v slovenski cerkveni pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.10 Cetrtekova srečanja: Jugoslavija 1918-1941; 16.00 Dekliški zbor Erevan iz Erevana v Armeniji; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 2. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Sveta gora v slovenski cerkveni pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Narišimo pravljico!«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.00 Kulturni dogodki; 16.00 Mladi evropski izvajalci v palači Labia v Benetkah; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 3. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 »Sreča je kakor sonce: kadar je najlepše, zatone«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Komorni zbor RTV Ljubljana; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Sveta gora v slovenski cerkveni pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro...« — Oddaja iz Benečije, Režije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne — zabavno kulturna oddaja, ki jo vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 18.00 Vladimir Bartol: »Alamut«, roman; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Papež pojde na Češkoslovaško

Papež Janez Pavel II. je sprejel povabilo češkoslovaške vlade in Cerkve in bo po vsej verjetnosti v drugi polovici letošnjega aprila, to je še pred majskimi volitvami, obiskal Češkoslovaško. Novico je uradno potrdil ravnatelj tiskovnega urada Svete stolice Navarro, ki je dodal, da je sveti oče v soboto, 20. t.m., sprejel predstavništvo češkoslovaške vlade in dva škofa, ki sta zastopala kardinala Tomaška in češkoslovaško škofovsko konferenco.

V zvezi s papeževim obiskom na Češkoslovaškem je 91-letni kardinal Tomašek v intervjuju za dunajski dnevnik »Die Presse« poudaril, da gre za pomembno priznanje za vso češkoslovaško Cerkev. Priletni kardinal je izrazil veliko zadovoljstvo, da namerava nova češkoslovaška vlada vzpostaviti diplomatske odnose z Vatikanom. Med najbolj perečimi problemi, ki jih bo morala rešiti Cerkev, je vprašanje posvečenja novih škofov in vzgoje novih duhovnikov ter prevzgoje tistih, ki so se vključili v uradno duhovniško organizacijo pod

pritisikom komunističnega režima, ki je skušal tako nadzorovati delovanje Cerkve. Kardinal Tomašek je napovedal, da bo v kratkem odprli nova bogoslovja in v zvezi s tem je zaprosil, da bi Zahod pomagal pri oskrbovanju bogoslovnih knjižnic s potrebnimi pokoncilskimi teološkimi knjigami.

Po srečanju s svetim očetom je češkoslovaško delegacijo sprejel vatikanski državni tajnik, kardinal Casaroli.

Tako predstavniki vlade kakor tudi oba škofa so se nato odpravili na grob svetega Cirila v cerkvi svetega Klementa v Rimu. S šopkom cvetja so se poklonili spominu moža, ki je deloval na Moravskem in s svojim misijonskim delom tesno povezal srednjeevropske slovanske narode z Zahodom.

Obmejni stražniki Vzhodne Nemčije so začeli rušiti berlinski zid. Dela potekajo le ponoči. Računajo, da bo zloglasni zid popolnoma odstranjen konec tega leta.

Demos na obisku v Trstu in Gorici

■ nadaljevanje s 1. strani

mokratov Lojze Peterlè, predsednik slovenske Kmečke zveze Ivan Oman in zastopnik »zelenih« Slovenije Boris Martinčič.

Dopoldne je delegacijo, ki so jo spremljali deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar, deželni svetovalec Bojan Brezigar in deželni tajnik mladinske sekcije Damjan Terpin, sprejel predsednik deželnega odbora Furlanije - Julijske krašinarjev ni bil le vljudnostnega značaja Biasutti. Dolgi razgovor v prisotnosti ja, temveč je dobil politično vsebino ob Biasuttijevi podpori procesu demokratizacije v Sloveniji in ob jasnem zavzemanju gostov za zagotovitev narodnostnih pravic slovenski narodnostni skupnosti v Italiji.

Sledila je zelo dobro obiskana tiskovna konferenca na sedežu Slovenske skupnosti, ki je pritegnila zastopnike vseh krajevnih sredstev množičnega obveščanja, a tudi dopisnike nekaterih vsedravnih dnevnikov. Zastopniki Demosa so zlasti poudarili svoji dve temeljni zahtevi: konec monopola komunistične partije in sploh enostranskega sistema v Sloveniji z uvedbo pravega pluralizma in demokracije ter raz-

mejitvijo med strankarskim življenjem in ostalimi vidiki družbenega ter gospodarskega in kulturnega življenja; po drugi strani pa je temeljna zahteva sprememba sedanje vprašljive jugoslovanske federacije v konfederalno državo s polnim ovrednotenjem slovenske suverenosti in ustvaritvijo evropskih razmer v matični domovini. Govor je bil seveda tudi o aprilskih volitvah, na katerih se bo začrtala nova politična podoba Slovenije.

SLOVENCİ — NA PRAGU DEMOGRAFSKE SMRTI

■ nadaljevanje iz strani 1

in utemeljil zakaj je življenje v vsakem trenutku, od spočetja dalje, sveto.

Sledila je živahna razprava, ki je osvetlila še marsikatero odprto vprašanje. Kot je bilo slišati, je okrogla miza vzbudila tudi precejšnje polemike, saj so se nekateri spraševali o umestnosti prirejanja tovrstnih srečanj. Dejstvo pa je, da so se študentje lotili enega temeljnih vprašanj za slovenski narod, saj statistični podatki jasno kažejo, da smo na pragu demografske smrti.

Tudi v Ukrajini za neodvisnost

V Ukrajini se je v nedeljo, 21. t.m., na pobudo neke domoljubne organizacije zbralo nad 100 tisoč ljudi in se povežalo, držeč se za roke, v dolgo človeško verigo, ki je segala od Kijeva do Lvova. V svečanem razpoloženju, brez napetosti in s pristankom uradnih oblasti so se Ukrajinci na ta način spomnili obletnice kratkotrajne samostojne države, ki je zaživela leta 1918, ob razpadu carske Rusije. Ukrajinska država, rojena 22. januarja pred 72 leti, je

trajala le nekaj tednov, do vdora boljševiških čet, in je bila Ukrajina potem vključena v Sovjetsko zvezo.

Svojevrstna proslava je želela poudariti, da je med Ukrajinci še vedno živa narodna zavest in da premnogi njeni prebivalci niso pozabili na sanje o neodvisnosti, kljub realističnemu upoštevanju sedanjega položaja, ki pa nudi nekaj pozitivnih perspektiv predvsem v okviru perestrojke

Demos predstavila program in glavne kandidate

Združena slovenska opozicija Demos se je predstavila javnosti s svojim programom in z glavnimi kandidati na množičnem zborovanju, ki je bilo v sredo, 17. t.m., v Cankarjevem domu v Ljubljani. Več kot dva tisoč somišljenikov je z glasnim odobravanjem podprlo izvajanje številnih govornikov — za tako zborovanje jih je bilo odločno preveč — ter gostov in predstavnikov nekaterih strank iz sosednjih držav in dežel. Pravo težo in vsebino zborovanja je dal že uvodni nagovor predsednika Jožeta Pučnika, ki je poudaril, da je zborovanje v Cankarjevem domu pravi znak za prvi povojni demokratični volilni boj v Sloveniji. Iz programa združene opozicije je vzel osnovni točki — odpravo enopartijskega sistema in konfederativno obliko bodoče Jugoslavije — kot prvi pogoj za obnovo slovenskega gospodarstva in za sam obstoj slovenskega naroda. Brez neodvisnih sindikatov ni prehoda v tržno gospodarstvo — je dejal kandidat združene opozicije za predsedstvo republike in poudaril, da se v odnosu do preteklosti Demos ne bo spuščal ne v revanšizem ne v maščevalnost. Demos hoče dokazati — je zaključil Pučnik — da je slovenska opozicija že v Evropi.

Izmed številnih govornikov naj omeni samo nekatere in njih najznačilnejše poudarke: Ivan Oman za Slovensko kmečko zvezo — aprilske volitve bodo prve svobodne volitve v Sloveniji po Aleksandrovi diktaturi — mi gremo na volitve zato, da zmagamo. Matjaž Šinkovec za socialne demokrate: zmagaja Demosa je jamstvo, da postane Slovenija normalna država; Dušan Plut za »zelene«: slovensko okolje je med najbolj ogroženimi v Evropi. Za moderno, varno in do sočloveka prijazno Slovenijo se je zavzel z zahtevo po zaprtju jedrske elektrarne v Krškem in u-ranovega rudnika v Žirovskem vrhu. Tine Hribar: slovenska ustava mora biti najvišji slovenski zakon. Jože Mencinger: gospodarsko stanje je kritično, prehod iz socializma v tržno gospodarstvo bo težak, zato se bo treba ponovno privaditi delu, vendar se »odcepitev od Jugoslavije ne bi bil go-

spodarski samomor«. Marko Kos: Demos se bo zavzemal za privatizacijo industrije. Franc Miklavčič: vsaj dve povojni generaciji kristjanov je prizadela obsodba na drugorazredno državljanstvo. Loize Peterle: danes se kristjani spet pojavljajo kot politična bitja in se sklicujejo na svojo bogato tradicijo misli in dejanj.

Zborovanje so pozdravili tudi nekateri tuji in zamejski politiki. Karel Smolle, poslanec v dunajskem parlamentu, je dejal, da Korošci s Slovenci v domovini sočustvujejo in se z njimi veselijo, ker je njih usoda skupna usoda vsega slovenskega naroda. Zato je pozval združeno opozicijo, naj ne pozabi na zamejske Slovence. Deželni svetovalec Furlanije - Julijske krajine Bojan Brezigar je izrazil zaskrbljenost, ker Jugoslavija še ni vključena v veliki tok dogajanj v Evropi tako v političnem kot v nacionalnem pogledu. Čeprav Slovenija potrebuje pomoč od Zahoda — je še dejal Brezigar — ne sme odstopati od dolžnosti, da štiti svoje manjšine, ki so ji tudi potrebne za razvijanje svoje nacionalne identitete. V imenu avstrijske ljudske stranke je pozdravil avstrijski zvezni minister za znanost Bussek, ki je med drugim opozoril, da je Avstrija tudi zainteresirana pri razvijanju pristne demokracije v sosedstvu. V imenu krščanskodemokratske stranke Furlanije - Julijske krajine pa je pozdravil njen deželni tajnik Bruno Longo, ki je govoril o vrednotah solidarnosti v novem pojmovanju sveta in skupnega doma. Poudaril je tudi potrebo po osebni zavzetosti, ki tudi v politiki zahteva veliko dobre volje, smisla za delo za druge in poštenosti. To je težko tako v utrjeni demokraciji kot tudi v Sloveniji, ki gre prvič na večstrankarske volitve.

—o—

Sovjetska zveza bo v kratkem umaknila svoje vojaške sile iz Madžarske. Predsednik vlade Nemeth je že pred časom izjavil, da za prisotnost sovjetskih vojaških sil na Madžarskem ni več ne političnih ne strateških razlogov. Moskva je madžarsko zahtevo baje že sprejela.

REFERENDUMI BODO RAZPISANI

Ustavno sodišče je razsodilo, da v pravnem in ustavnem pogledu ni nobenega zadržka, da se ne bi razpisali štirje referendum, za katere se zavzemajo zlasti radikali. Gre za referendume glede uporabe pesticidov v kmetijstvu, glede odprave pravičnega razloga pri odpustih z delovnih mest v podjetjih, ki imajo manj kot 16 delavcev in nameščencev, ter za referendum glede prepovedi lova oziroma njegove omejitve. Če ne bo prišlo do sporazuma v parlamentu, bodo referendumi razpisani verjetno skupno z upravnimi volitvami 6. maja.

V italijanskih političnih krogih pa še dalje živahno razpravljajo o spremembi volilne zakonodaje. Krščanska demokracija bo v kratkem objavila svoj zakonski predlog, komunisti ne izključujejo možnosti razpisa referenduma, medtem ko bi socialisti radi videli, da bi prišlo do parlamentarne rešitve tega vprašanja.

Priložnost za razpravo o stanju manjšine

V prostorih izvršnega sveta v Ljubljani je bil v petek, 19. t.m., tradicionalni novoletni sprejem za predstavnike slovenskih manjšin v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, ki ga prireja predsednik predsedstva Slovenije. Srečanje je vodil predsednik Janez Stanovnik, v razgovoru pa so sodelovali še predsednik slovenske vlade Dušan Sinigoj, predsednik skupščine Miran Potrč in drugi politični predstavniki. Gostje iz naših krajev so bili Marjan Terpin in Andrej Bratuž za Slovensko skupnost, senator Stojan Spetič in Anamarija Kalc za slovensko komisijo komunistične partije Italije, Bogo Samsa za slovensko komisijo socialistične stranke Italije, Klavdij Palčič, Dušan Udovič in Mirko Primožič za Slovensko kulturno gospodarsko zvezo, Damjan Paulin za Svet slovenskih organizacij in Salvatore Venosi za slovenska kulturna društva v videmski pokrajini.

Predsednik Stanovnik je spregovoril o prizadevanjih za utrditev slovenske suverenosti in državnosti. Tako je omenil zlasti lanske slovenske ustavne popravke in kljubovanje centralističnim pritiskom z juga. Podprl je pobudo, da bi prišlo do slovenskega svetovnega kongresa. Slovenski zastopniki iz Italije so opozarjali zlasti na vladni osnutek zaščitnega zakona, evropske pobude za manjšinsko zaščito ter pravice in dolžnosti Jugoslavije, kar zadeva zavzemanje za pravice Slovencev v zamejstvu.

Jože Smole je poudaril, da se bo Socialistična zveza tudi v novih razmerah ukvarjala s slovenskimi manjšinami. Napovedal je tudi, da bo slavnostni govornik na osrednji proslavi slovenskega kulturnega praznika ob Prešernovem dnevu v Ljubljani Klavdij Palčič iz Trsta.

—o—

Do konference, ki bo v Ljubljani 2. februarja, Zveza komunistov Slovenije ne bo imela stikov z Zvezo komunistov Jugoslavije.

Delegacija Demos-a na pogovoru s predsednikom deželne vlade

Inflacija v Jugoslaviji

Predsednik jugoslovanske zvezne vlade Ante Marković je zaključil svoj obisk po posameznih jugoslovanskih republikah in v obeh pokrajinah. Povsod je razlagal vsebino gospodarskega programa svoje vlade, ki ima za glavni cilj postopno odpravljanje inflacije in tudi odpravljanje hude gospodarske krize. Ob sklepu svojih obiskov je Marković izjavil, da je optimist, kar zaveva uspeh gospodarske reforme.

V Jugoslaviji se je medtem mudil ameriški strokovnjak za obračune s hiperinflacijo, profesor Harvardske univerze Jeffrey Sachs, ki je nekakšna leva roka Markovičevega gospodarskega programa. V Jugoslaviji se je mudil na povabilo predsednika Drnovška in proučeval prve rezultate reforme, ki jo je bil svetoval Markovičevi vladi. Izjavil je, kako je pravi čudež, da tako veliko število Jugoslovancev prodaja zahodnonemške marke, ki so najboljši svetovni denar, in kupuje dinarje. Še pred nekaj dnevi so se Jugoslovani dinarjev otepali in se jih hoteli čimprej znebiti. To je — po njegovem mnenju — silno pozitivno in potrjuje, da se že kažejo prvi uspehi gospodarske reforme. Čaka pa še izjemno veliko težkega dela in odločnega vztrajanja pri uresničevanju glavnih točk programa, če naj bi začetni uspehi postali trajni. V programu zvezne vlade — po mnenju mladega ameriškega strokovnjaka — ne manjka prav noben ukrep, za katerega bi se v takem položaju tudi sam ne odločil. Vendar se je treba, je poudaril prof. Sachs, odločno upreti raznim pritiskom, ki so pri uresničevanju takega programa neizogibni. Največja nevarnost za neuresničevanje gospodarskega programa je — po mnenju Jeffreyja Sachsa — pritisk delavcev za višje plače. Ameriški strokovnjak meni, da bodo cene že v kratkem začele drseti navzdol. Če se bo reforma dosledno uresničevala, čaka — po mnenju ameriškega strokovnjaka — naidaljša obdobje demokracije, kot se je zgodilo z Bolivijo, kjer je Jeffrey Sachs prav tako leta 1985 pomagal odpraviti hiperinflacijo.

—o—

UMRL JE TRŽAŠKI SLIKAR

V visoki starosti je v Trstu umrl slikar Gianni Brumatti. V Trstu se je rodil leta 1901, tu je prvič razstavljal leta 1926, tu je imel pred letom dni tudi zadnje razstavo. V glavnem se je posvečal oljem, ljubil pa je predvsem kraške motive.

VEČER V DSI V TRSTU

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 29. januarja, govoril dr. Edi Kovač na temo: Izziv izročila v novi dobi. Začetek ob 20.30.

—o—

Profesor Samo Pahor je v nedeljo, 21. t.m., priredil manifestacijo na Travniku v Gorici. Ob napovedani uri je dvignil trojezični transparent (v italijanščini, furlanščini in slovenščini), ki je zahteval spoštovanje in enakopravnost vseh treh jezikov v deželi.

Dr. Jože Pučnik spet v Trstu

Izredno veliko občinstva se je v ponedeljek, 22. t.m., zbralo v Peterlinovi dvorani v Trstu, kjer je kot gost Društva slovenskih izobražencev predaval dr. Jože Pučnik iz Ljubljane. Pričakovanje je bilo upravičeno, saj je šlo za osebnost, ki sodi v sam vrh sodobnega političnega dogajanja na Slovenskem. Dr. Jože Pučnik je namreč eden vodilnih predstavnikov združene demokratične opozicije v Sloveniji, Demos, in kandidat te koalicije za mesto predsednika slovenske republike na aprilskih volitvah. Dr. Pučnik je najprej na

in živo čutenje za povezanost vseh Slovencev, kjerkoli živijo.

Dodatno zanimiv pa je bil dr. Jože Pučnik tudi tam, kjer je v okviru živahne debate z občinstvom pojasnjeval stike in vezi, ki jih ima slovenska demokratična opozicija bodisi v drugih republikah Jugoslavije bodisi v zunanjem svetu, predvsem v Zahodni Evropi. Občinstvo je dobilo vtis, da je slovenska demokratična opozicija resna in odgovorna sila, ki ji ni toliko do poljemik, marveč predvsem do boljših perspektiv za slovenski narod v celoti. Dolga aplavz je ob koncu nagradil dr. Jože Pučnika, ki je znal tako umirjeno pa tudi tako spodbudno spregovoriti o problemih, ki tudi zamejskim rojakom niso in ne morejo biti tuji.

—o—

PROF. BORIS PATERNU O KNJIŽEVNOSTI

Dne 16. t.m., je bil v Gregorčičevi dvorani v Trstu zanimiv večer, posvečen predstavitvi nove knjige literarnega zgodovinarja in slavista Borisa Paternu z naslovom »Obdobja in slogi v slovenski književnosti«. Slovenski klub in Slavistično društvo sta poleg avtorja povabila v goste še profesorja Zoltana Jana, ki je v drugem delu večera kratko predstavil značilnosti Paternujeve analize književnosti, kot je razvidna iz vsega njegovega dosedanjega dela. V prvem delu pa je profesor Paternu predaval o Bartolovem romanu »Alamut«. Predavanje mu je bilo izhodišče za ponaazoritev osebnega odnosa do književnosti in literarnega ustvarjanja.

ŠOLNIKI V KOPRU

Dne 22. t.m. se je v Kopru pričel 29. seminar za šolnike na italijanskih šolah v Jugoslaviji. Seminar prireja italijansko zunanje ministrstvo v sodelovanju s koprskim Zavodom za izobraževanje. Seminar, ki bo trajal do petka, predvideva predavanja številnih univerzitetnih profesorjev o temah, ki gredo od umetnosti in literature do zgodovine Istre in gospodarskih perspektiv v Evropi.

Fantje izpod Grmade
Dekliški zbor Devin
Otroški zbor Ladjica

vabijo na gledališko predstavo

ČAROVNIK IZ OZA

Pravljico Francka Bauma v dramatizaciji Elisabeth F. Chapman in prevodu Bogdana Gjuda bo v nedeljo, 28. januarja, ob 16.30, uprizorila v osnovni šoli v DEVINU

Mladinska dramska skupina
SPD »KOČNA«
iz Sveč na Koroškem.

Režija: Franci Končan in Malka Feinig.
Nastopil bo tudi otroški zbor Ladjica.

kratko orisal program demokratične opozicije v Sloveniji; ta program obsega predvsem dve temeljni točki, namreč politični pluralizem v strukturah tradicionalne demokracije zahodnega tipa in pa samostojno obliko življenja Slovenije v novem, konfederativnem konceptu sožitja jugoslovanskih narodov in njihovih republik.

Predavatelj, ki je govoril brez napisanega teksta, je očaral poslušalce z lucidnostjo svojih analiz, s čutom za stvarnost in hkrati z živo vero v možnosti slovenske nacionalne in vsesplošne emancipacije mimo vseh zaprek in težav. Njegova izvajanja so imponirala tudi zato, ker je pokazal globoko poznavanje zamejskih problemov

Popravki k zakonu za obmejna območja

V palači Chigi v Rimu je bilo pred dnevi srečanje, ki so se ga udeležili minister za deželne zadeve Maccanico, podtajnik v podpredsedstvu vlade Cristofori ter predsednika deželnih vlad Furlanije - Julijske krajine in Veneta, Biasutti oziroma Cremonese. Na srečanju so proučili vsebino zakonskega osnutka za obmejno območje. V tej zvezi so izvedenci podrobno obrazložili nekatere popravke in spremembe k zakonskemu osnutku. Popravki bodo predmet razprave v senatu, ki se bo s to problematiko bavil čez kakih deset dni.

Med pomembnejšimi popravki je postavka finančnega zakona. Za prihodnje triletnje je predvidenih skupno 600 milijard lir, se pravi 150 milijard več, kot je prvotno predvideval zakonski osnutek. Podtajnik v predsedstvu vlade je pojasnil, da se

vlada strinja z zahtevo deželnih uprav, naj se podaljša rok financiranja. Predsednik Biasutti je poudaril potrebo, da se zakon čimprej odobri, ker je od tega med drugim odvisna hitrejša uresničitev vseh cestnih povezav z zaledjem oziroma z Jugoslavijo. Od tega zakona si veliko obetata tudi pristanišči v Trstu in Tržiču. Med popravki velja omeniti predlog o ustanovitvi središča za mednarodno tržno izmenjavo. Središče bo imelo sedež v Furlaniji - Julijski krajini.

ČESTITAMO!

Naš sodelavec Marko Tavčar je pred dnevi postal poklicni časnikar. V Rimu je z uspehom opravil državni usposobljenostni izpit. Uredništvo in uprava Novega lista mu za uspeh iskreno čestita.

Problemi slovenske šole na Goriškem

Novoizvoljeni odborniki Sindikata slovenske šole — Tajništvo Gorica — so si na prvi seji 12. t.m. porazdelili funkcije, ki jih bodo opravljali v novi mandatni dobi.

Izvršni odbor je bil v glavnem potrjen. Predsedniško mesto je ohranil prof. Leopold Devetak, tajniško pa prof. Marjan Vončina, kot so soglasno zahtevali in prosili ostali novoizvoljeni odborniki ter številno preferenc, ki so jih jima poverili slovenski šolniki in neučno osebje na zadnjem sindikalnem občnem zboru v mesecu decembru.

Poleg njiju so ponovno člani izvršnega odbora ravnatelj Mirko Šturm kot podpredsednik, Jože Pahor v vlogi blagajnika in gospodarja, Sonja Klanjšček in Ivan Sirk, didaktični ravnateljici Mirka Brajnik in Nataša Pavlin ter Igor Petejan, ki nadomešča Iva Tommasija.

Pomlajena sta razsodniški in nadzorni odbor z novimi imeni in sicer: Livio Semo-lič, Danja Bregant, Nadja Marinčič, Silvana Hvalič, Manuela Gravner in Slavko Tomsič.

Novi odbor potrjuje sklep prejšnjega, da bodo delo odbornikov spremljali polnopravni svetovalci, in sicer dolgoletni odborniki SSŠ Albin Sirk, Marjan Bednarik in Sergij Korošec ter Aldo Rupel, ki je med drugim izvedenec na šolskem področju.

Skušalo se bo tudi doseči, da bi bil mandat pedagoškega svetovalca Danila Štekarja iz Nove Gorice podaljšan, saj sta nam postali njegova prisotnost in pripravljenost že nenadomestljivi.

Besedo je nato prevzel novoizvoljeni predsednik Leopold Devetak in dal konkretne informacije s šolskega področja (novi šolski center; občni zbor SSŠ - Tajništvo Trst; razdelitev dvojezičnih plakatov z vabilom za vpis v slovensko šolo; problem diskriminacije do slovenskih šolnikov, za katere niso bile razpisane izredne habilitacije; 20. januarja je potekel rok za vložitev prošelj za posebne habilitacijske izpite; povrnitev obiska, ki ga je bil SSŠ deležen na Zvezi sindikatov v Novi Gorici).

Ravnateljica Mirka Brajnik je poročala o delu na osnovnih šolah, predvsem kar se tiče vvisa v prve razrede.

Sledila je diskusija, h kateri se bo treba vsekakor vrniti, o perspektivah slovenskega šolstva. Razvoj naših šol je v kvaliteti pouka, boljši ponudbi, zmožnosti posodobitve. Realnost, v kateri živimo, se stalno spreminja, slovenska šola je drugače slovenska kot tista izpred desetih let, njenim potrebam komaj sledimo. Kakšna naj bo vloga slovenske šole? Kako naj izkoristi današnje spremembe in ostane ali postane drugače slovenska, ne da bi izgubila svojo identiteto in poslanstvo?

VINO MIRU

Med slovesnostjo v bonnskem gledališču je predsednik goriške Trgovinske zbornice Bevilacqua izročil predsedniku Nemške zvezne republike Richardu Von Weiszaecherju »vino miru«, ki so ga, kot vsako leto, pridelali v Krminu. V priložnostnem govoru je Bevilacqua opozoril na sličnosti med Berlinom in Gorico.

Predstavili so knjigo o Podgori

V petek, 20. t.m., so v Gorici predstavili knjigo s kratkim, a pomenljivim naslovom »Podgora - Piedimonte«. Knjigo sta številnemu občinstvu, ki se je zbralo v dvorani »Pietro Cocolin«, predstavila profesorja Luigi Tavano in Lojzka Bratuž. Prisotna sta bila tudi avtorja knjige: sedanjí podgorski župnik Mauro Belletti in Antonio Jakoncic, sedanji predsednik mestnega občinskega podjetja v Gorici in dolgoletni občinski svetovalec.

Knjiga je napisana v italijanščini. V njej pa je objavljenih tudi nekaj slovenskih prispevkov. Tak je na primer zapis dr. Kazimira Humarja o dolgoletnem podgorskem župniku Stanku Staniču, ki pa je žal objavljen kot fotostatični ponatis iz Primorskega slovenskega biografskega leksikona. Članek je tudi preveden in predstavlja nekakšen uvod v ponatis Staničeve zgodovinske študije z naslovom »Zgodovinske drobtinice iz Podgore — V spomin sv. misijona v letu 1926 svojim Podgorcem sv. poklonil St. Stanič«. Tudi Staničev zapis je preveden v italijanščino, župnik Belletti pa je tekst dopolnil z opombami, ki osvetljujejo in popravljajo nekatere pomanjkljivosti ali zgodovinske netočnosti, saj je imel dostop v nekatere arhive, to pa je bistveno pomagalo, da je dobil natančnejše podatke. Prav ponovno pregledovanje arhivskih virov je bil za Bellettija vir nadaljnjih zgo-

dovinskih raziskav. Prispeval je namreč spise o pastoralnih obiskih prvega goriškega nadškofa Karla Mihaela Attemsa v Podgori. seznam podgorskih župnikov, vrsto dokumentov o zgodovini podgorske župnije, nekaj podatkov o raznih cerkvenih bratovščinah.

Antonio Jakoncic je zbral ledinska imena v Podgori in še domača imena nekaterih podgorskih družin: zanimivi so nadalje podatki o gospodarskem življenju Podgorcev. Posebno pozornost je posvetil kmetijstvu, obrtništvu in industriji. Prav tako je prispeval zapis o plemiški rodbini Attemsov, ki je v Podgori imela svojo palačo.

V knjigi so nadalje objavljeni oziroma ponatisnjeni še nekateri drugi zapisi o Podgori, še posebej taki, ki obravnavajo svetovno vojno. Knjiga je bogato ilustrirana s fotografskimi posnetki, starimi razglednicami, zemljevidi in drugimi dokumenti. Skupno šteje 240 strani in pomeni lep prispevek k boljšemu spoznavanju krajevne zgodovine. Upati je, da bo tudi italijanski bralec segel do nje in tako spoznal slovenske korenine te vasi.

RAZSTAVA V GORICI

V Kulturnem domu v Gorici razstavlja akademski slikar Franc Novinc. Razstava bo odprta do 30. januarja.

PRIPRAVE NA VELIKO RAZSTAVO V ČEDADU

V Čedadu se že intenzivno pripravljajo na veliko razstavo o Langobardih, ki jo bodo odprli junija deloma v Čedadu, deloma v Vili Manin v Passarianu. Župan Pascolini je sporočil, da bo občinska uprava poskrbela za vrsto parkirišč zunaj Čedada, saj pričakujejo naval obiskovalcev in turistov v poletnih mesecih. Pripravili bodo poseben turistični urad, ki ne bo posvečen le razstavi o Langobardih, temveč bo nudil napotke za spoznavanje Čedada in okolice, za gostinske lokale in prenočišča in podobno. V času velike razstave bo občina pripravila več domačih razstav umetnikov, filatelistov, obrtnikov. Prenovili bodo tudi vso zunanost starodavnega mesta, da bo za turiste še bolj vabljivo.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Tennessee Williams

TETOVIRANA ROŽA

Režija Mario Uršič

Premiera v petek, 26. januarja, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu. ABONMA RED A.

Ponovitve

v soboto, 27. januarja ob 20.30 ABONMA RED B

v nedeljo, 28. januarja ob 16.00 ABONMA RED C

v sredo, 31. januarja ob 20.30 ABONMA RED D

v četrtek, 1. februarja ob 20.30 ABONMA RED E

v ponedeljek, 29. januarja ob 20.30 ABONMA RED A

v torek, 30. januarja ob 20.30 ABONMA RED B
v Kulturnem domu v GORICI

NOVICE

Medtem ko pišemo, še ne vemo, kakšne bodo posledice ultimata, ki ga je Moskvi postavila Azerbajdžanska republika. Ta je zagrozila z odcepitvijo, če Moskva ne umakne vojske iz Azerbajdžana.

V starosti 60 let je v Trstu umrl dr. Romano Botteghelli, vodja oddelka za javno higieno in okolje pri tržaški Krajevni zdravstveni enoti.

Senator Stojan Spetič, deželni svetovalec Miloš Budin in dolinski župan Edwin Švab so se v Rimu srečali z delegacijo komunistične senatne skupine, s katero so se pogovarjali o problematiki zakonske zaščite slovenske manjšine v Italiji.

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova knjiga Marije Mislej

Učiteljica, pesnica in pisateljica Marija Mislej je v preteklih dneh v samozaložbi izdala zbirko krajše proze, ki ji je po zadnji črtici dala naslov »Žarišča«. Gre za sedemdeset črtic, krajših utrinkov, skoraj bi rekli pesmi v prozi ali misli iz dnevnika, ki pa jih je Mislejeva napisala iz neke notranje nuje, da na papirju izpove svojo bolečino, svojo žalost, a istočasno tudi svojo upornost in pogum. Iz nekaterih črtic veje nekakšna predanost usodi, ki človeka zajame kot vihar in ga premetava, mogoče celo rani, a istočasno je prav ta ista predanost usodi tista sila, ki daje zaupanje, da se stvari lahko spremenijo, da življenje teče dalje in ne vemo, kaj nam bo prineslo.

Bralec bo na teh straneh našel marsikateri izziv. Mislejeva sicer res rada najde navdiha v naravi, v morju, vetru, nočni nevihti, ki je razcefrala vrtnice, v planinah in gorskem svetu in še v burji, ki »pograbi vse v svoj divji ples« in ob kateri je vse »cigansko težko, sibirsko mrzlo in brez mehkih zvenov«, v letnih časih in v vremenu, ki prinaša različna vzdušja in počutja v cvetlicah in na drevsih, za vsem tem pa je občutljivi svet, rahločutna pozornost njene duše. Mislejeva najde v naravi sozvočje za svoje po-

čutje. Razcefrani cvetovi so prisposoba za njeno dušo, burja je sinonim za vse tiste sovražne sile, proti katerim se mora boriti. Marsikdaj pa so prisposobe za boj slovenskega naroda na teh kraških tleh. Iz marsikatero črtice zaveje velika ljubezen, ki osmišlja življenje, ki daje vero, ki krepi duha in prinaša navdih. V drugih pa bo bralec našel tople misli, posvečene otrokom, skrbi, ki jo kot učiteljica ima zanje in njihovo prihodnost. Novim generacijam zaupa in verjame v neko rešitev, saj pravi »Nekje mora biti: na naši gmajni med borovimi iglicami, po predorih, saj ni važno kje!«

»Važno je, da dobijo otipljivo odrešujočo bilko, po kateri bodo speljali nov tir našim potem.«

Sedemdeset črtic, utrinkov, vabil k premišljevanju je zbrala Marija Mislej na teh straneh »Žarišča«. Izšle so v samozaložbi, v okusni opremi in lepem tisku pri goriški tiskarni »Grafica Goriziana«. Barvana fotografija nam predstavlja avtorico, vsebina pa je taka, da jo je primerno »srkati« v majhnih količinah. Njene misli pa so vsakomur lahko izhodišče za samostojno poglobitev vprašanj, ki jih Mislejeva načena.

M. T.

ERICH PRUNČ PREJEL TISCHLERJEVO NAGRADO

Enajsto Tischlerjevo nagrado je letos prejel prof. dr. Erich Prunč. Slovesnost je bila v torek, 23. t.m., v Slomškovem domu v Celovcu. Spregovorila sta predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc in predsednik Krščanske kulturne zveze dr. Janko Zerzer. Poudarila sta, da je dr. Prunč prejel to nagrado kot priznanje za vsestranska prizadevanja na kulturnem in znanstvenem področju. Že kot študent je ustanovil Oder Mladje in se predstavil s pesniško zbirko. Kot predsednik Krščanske kulturne zveze in pobudnik Koroških kulturnih dni je začrtal nove razsežnosti v kulturnem življenju koroških Slovencev. Kot jezikoslovec je začel s temeljitim proučevanjem koroških narečij in pripravil znanstveno izdajo pesniškega dela Urbana Jarnika.

VELIKO ZANIMANJE ZA PREDJAMSKI GRAD

Predjamski grad, nekdanji last predjamskih viitezov in slavnega Erazma Predjamskega, nato grofov Kobenceljev, ki so bili lastniki tudi Štajnjskega gradu, po vojni pa podjetja Postojnska jama, postaja iz leta v leto bolj zanimiv turistični objekt. V lanskem letu je na primer to edinstveno grajsko poslopje na Slovenskem obiskalo nekaj nad 100.000 domačih in tujih gostov. Podjetje Postojnska jama se je prav zaradi tega odločilo, da bo obnovilo grajsko poslopje. Začeli bodo z utrditvijo zahodnega dela gradu. V glavnem bodo morali utrditi nosilne zidove in nekatere pode; po teh delih bodo na novo postavili celotno arheološko in zgodovinsko zbirko. V konjskem hlevu bodo na ogled arheološki in speleološki eksponati, v grajski kleti pa etnološka zbirka.

Medeja v ljubljanski Drami

Lanskoletna praižvedba novega dramskega besedila Medeja pesnika Daneta Zajca v celjskem gledališču ni bila uspešna. Vsevedni kritiki in vedno dobro obveščeni teatrologi so krivdo za ta neuspeh pripisovali predvsem izvedbi, češ da ni izkoristila dramatičnosti, ki jo ponuja Zajčeva poetična drama. Malokateri dramatik dobi priložnost, da že v naslednji sezoni upripori njegovo delo drugo gledališče. Predstava Medeja v ljubljanski Drami je bila torej nekakšen popravni izpit. Navzlic izjemni igralski zasedbi — v naslovni vlogi je nastopila izvrstna Milena Zupančičeva — in likovno dognani režiji Mete Hočvarjeve pa Zajčeva igra ni doživela rehabilitacije. Kaže, da je besedilo vendarle nedramatično, mestoma celo dolgovozno in neprodorno. Režiserka je preveč verjela v zmagovito moč Zajčeve poezije; namesto, da bi se lotila

radikalnega črtanja in poglobljanja igralskih interpretacij, je iskala rešitev v likovnih metaforah, ki so bile sicer same po sebi intimne, vendarle samo ilustrativne.

Tudi igralski ansambel — razen že omenjene Milene Zupančičeve — ni našel v besedilu navdiha za dialoge, nabite z dramatičnostjo. Poetična drama, ki je v petdesetih letih doživela kratak, a bleščeč vzpon z deli Eliota in Fraya, v svetovnih merilih že več ko dvajset let ni v prvem planu. Slovenci izpričujemo svoje tradicionalno zamudništvo tudi v gledališču. Pot v Evropo, ki jo napovedujejo v Sloveniji vse politične stranke od režimskih do alternativnih, ni tlakovana s ponavljanjem že preživelih modelov. To pravilo velja tako za politiko in gospodarstvo kakor tudi za umetnost.

Zarko Petan

Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi

V Oberhausnu v Porurju - Vestfaliji, ki je zgodovinsko središče slovenskih izseljencev v Zahodni Nemčiji, saj je bilo tam v času okoli prve svetovne vojne kar 50 slovenskih društev, je bilo 13. in 14. januarja zasedanje Sveta slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi. To je mlada organizacija, ki želi po krščanskih načelih ohranjati in gojiti slovenski jezik in slovensko kulturo med slovenskimi izseljenci v Evropi. Sedež ima v Parizu, kjer živi blagajnik dr. Branko Zorn, tajnik pa je Polde Cverle iz Belgije. Člani so večinoma pripadniki slovenskih izseljeniških župnij v Franciji, Belgiji, Zahodni Nemčiji, pa še na Nizozemskem, v Švici, Avstriji itd. Svet običajno zaseda dvakrat letno, vedno v različnem kraju, uvedel pa je tudi priložnost za poletno srečanje na Sv. Višarjah. Letos bo 4. in 5. avgusta, najprej s študijskim sporedom v Žabnicah, nato pa z bogoslužjem in družabnim srečanjem pri Marijinem svetišču v Kanalski dolini. Za leto 1992 pa izseljenci pripravljajo veliko razstavo o slovenski prisotnosti v Evropi.

Zasedanje v Oberhausnu, ki ga je gostila slovenska katoliška misija, ki jo za škofije Aachen, Essen, Münster in Paderborn vodi Janez Pucelj, je bilo posvečeno po eni strani utrjevanju mlade, a obetavne organizacije, ki zajema pretežno mlajše izseljence, po drugi pa razpravi o položaju v matični domovini in zamejstvu.

Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi je o demokratičnem procesu v Sloveniji izdal poseben dokument. Glede zamejstva pa je bil v Oberhausnu povabljen Ivo Jevnikar iz Trsta, ki je v predavanju orisal položaj naše narodnostne skupnosti v Italiji in podal informacijo tudi o najnovejših dogodkih, zlasti v zvezi z vladnim osnutkom za zaščito.

Izjava o položaju v Sloveniji

»Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi je na svojem petem zasedanju v Oberhausnu, ZRN, 13. in 14. januarja obširno obravnaval tudi položaj v domovini.

Slovenski izseljenci odločno podpiramo vse napore za demokracijo v Sloveniji, za obrambo slovenske skupnosti, za rešitev težkih gospodarskih problemov, za družbeno priznano versko svobodo in polno enakopravnost državljanov Slovenije vseh predričan.

Trdno upamo, da bodo bližnje volitve potekale res svobodno in da bodo izrazile voljo večine po pluralizmu in demokraciji. Pričakujemo tudi, da bo novi slovenski parlament pokazal večjo zavzetost za Slovence v zamejstvu in izseljenstvu.

Slovenski izseljenci zahtevamo, da se nam prizna možnost sodelovanja na volitvah v Sloveniji, saj so mnoge demokratične države svojim izseljencem že omogočile pismeno glasovanje.«

Milena Merlak

Jesensko kulturno pismo z Dunaja

V letošnjem oktobru je mati narava s posebno sončnim razpoloženjem in bogato barvno paleto nepričakovano razveselila marsikoga, ki se je že v duhu pripravljala, da v zavetju velikokrat sivih velemestnih zidov pričaka jesensko meglo, prvo slano in hladnejši piš panonskega vetra okoli vogalov. Tudi Slovenci na Dunaju smo ugotovili, da nas ponovno privablja Dunajski gozd kot okrepljeno upanje v regeneracijsko moč sokov, ki tudi v jesensko trudnih in obolelih drevih vedno znova prebujajo voljo do življenja. S podobnim optimizmom se je začela tudi jesenska kulturna sezona, ki gotovo sodi med najbolj intenzivne in dogajanja polne v zadnjih letih.

Poročali smo že o uspešnem nastopu vidnih slovenskih književnikov v Palais Palfy pa tudi o gostovanju Slovenske matice ob njeni 125-letnici obstoja v Dunajskem krožku. Svoja vrata v središčni Plankengasse je odprl tudi »Domus Slovenica«, vendar zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ne na dosedanji obetajoči način. Ob branju pisateljev iz centralne Slovenije je nudil reprezentativno streho tiskovni konferenci in diskusiji med slovenskimi in avstrijskimi avtorji in novinarji. V oktobru se je tudi začel prvi tečaj slovenščine za odrasle, ki ga vodi gošpa mag. Nizamov. Obiskuje ga devet Avstrijcev. Umetniški direktor koroški Slovenec Feliks J. Bister obžaluje trenutno ali celo dolgotrajnejšo stagnacijo v Domus Slovenica, katere vzrok je po njegovem mnenju pomanjkljiva notranja koordinacija pri skupnem reševanju problemov.

Kaj se res tam zastopane slovenske gospodarske organizacije ne zavedajo škode, ki s tem prizadeva vse dunajske Slovence in njihove avstrijske prijatelje? Kaj vse bi se lahko storilo, da celo moralo storiti tako na gospodarskem kot kulturnem področju! Toda v optimističnem sončnem oktobru to še ni zadovoljiv razlog, da bi povsili glave kot ovenele, žejo trpeče sončnice. Že istočasno so namreč iz dunajskega Slovenskega pastoralnega centra vsaj na določen del naših rojakov osvežujoče zapljuskali novi »Dunajski valovi«. Navidez skromno glasilo s svetlozelenimi platnicami marsikdo rad prebere. Iz nje ga veje pristna slovenska prisrčnost, kot jo izžareva skrbni dušni pastir Tone Stekl in Irena Pirčeva, ki popisuje septembrski tkz. Cecilijin izlet v Linz. Pri branju z veseljem ugotovimo, da je za list spet nekaj napisal njegov »star-Autor« znan dunajski advokat in Korošec dr. Anton Jelen, ki je že s svojimi študentskimi spomini iz težavnih povojnih let dokazal svoj smisel za humor in opazovanje. Nekoliko prenovili so se pa tudi koroški slovenski študentje na Dunaju. Prejšnjo predsednico Sonjo Wutte je zamenjal Andrej Leben. V svojem klubu se najbolj številno zbirajo ob petkih, kjer marsikatero »pogruntajo«, a so mi rekli, da zaradi različnih svetovnih nazorov ta čas ni problemov, kar sem rada slišala. Vendar, da se še, kadar se jim zdi, radi puntajo, dokazuje njihov programski časopis »Punt«, ki ga že drugo leto izdajajo vsake tri tedne na štirih straneh. Prvi letošnji petkovi gostje so bili predstavniki KEL-a, iz

frakcije mladih, ki naj bi bila korektiv tega, kar že obstaja v širšem smislu.

In kaj je dunajskim Slovincem prinesel november? Po skoraj obveznem dežju na vse sveste se je vreme bolj spreminjalo iz megle na sončno, iz znosne ohladitve na bolj mrzlo ter končno do sreže, divjega vetra do 60 km na uro in prvega vonja po snegu in bližajoči se zimi. In kulturni barometer? Ta je bil v primerjavi z oktobrom mirnejši in manj napolnjen s posebnimi dogodki, a tako izgleda le na zunaj. Vse omenjene slovenske organizacije so z oktobrsko intenzivnostjo nadaljevale svoje delo. Koliko je delavnih rok in mislečih glav, ki jih ne vidimo, a vemo, da so tu in skrbijo za stalno poživljanje kulturne sezone tekom celega leta. V Dunajskem krožku, to pot 109., je gostoval univ. prof. dr. Arnold Suppan, vodja Avstrijskega vzhodnega in jugovzhodnega inštituta na Dunaju.

V svojem predavanju je ta strokovnjak za zgodovino Južnih Slovanov zelo temeljito in s širokim zamahom osvetlil za koroške Slovence tako usoden čas, kot je obdobje med 1918 in 1938 s posebnim poudarkom na avstrijsko-jugoslovenskih odnosih. Marsikatera navidez zaceljena rana je znova zbolela, zlasti vse tisto, kar se je odigravalo okoli plebiscita, pred njim in po njem, ne le na Koroškem, temveč tudi v širšem srednjeevropsko-balkanskem oziru. Med že omenjene skoraj nevidne, a stalno pričujoče delavne roke spada tudi Helena Megušar s svojimi sodelavci in sodelavkami. Kot predsednica Slovenskega kulturnega kluba »Ivan Cankar« na Dunaju je v prostorni dvorani »Korotana«, dne 26. novembra zvečer organizirala letošnjo proslavo ustanovitve AVNOJA leta 1943 v bosanskem mestu Jajcu na dan 29. novembra, ko so bili postavljeni uradni temelji današnje federacije.

dalje na 8. strani ■

JOŽKO SAVLI

Zlatorog slovenski simbol

X.

Zlati rogovi

Zlatorog je v pripovedki naveden kot »bel kozel z zlatimi rogovi«, očitno kot prispodoba iz bajeslovnega sveta. Prispodoba, ki povezuje v celoto več simboličnih sestavin, kakor jih ponazarjajo kozlove oz. korogove značilnosti. Te značilnosti nam Zlatoroga predstavljajo kot sveto žival, kot enega od glasnikov vseobsegajočega Duha, kakor ga je prvotni človek videl v naravi, ali boljše rečeno, v tisti sili, ki daje rast, od katere je odvisen obstoj živalskega sveta, in končno tudi človeka samega. Vsa rast v naravi, od katere je odvisno človekovo življenje, izhaja iz spojitve prvin neba in zemlje. Sonce sije na zemljo in zbudi njeno rodovitnost, ki je osnova vsega življenja. V verovanju človeka se je takšna predstava o medsebojnem odrajanju prvin neba in zemlje, kot osnovnem počelu rodovitnosti oz. rasti, ohranila potem še skozi vse velike omike, od Mezopotamije in Egipta, do Grčije, Rima ter Indije, kljub množici vseh mogočih božanstev in polbožanstev.

Vidni dejavnik v tem kozmičnem razmerju sil neba in zemlje, ki spodbuja na zemlji rast, so sončni žarki, in njihova prispodoba v človekovih predstavah so *rogovi*. V katerem obdobju človekovega življenja

se ta prispodoba pojavi, ni mogoče natančno dognati, nedvomno pa sega še daleč v predzgodovinski čas. Že Stara zaveza nam poroča npr., da je imel Mojzes »rogato obličje« (ok. 1250 pr. Kr.), ko se je po srečanju z Bogom vrnil z gore Sinaj. V grškem prevodu sv. pisma, imenovanem Septuaginta, je to mesto smiselno predstavljeno v pomenu, da je Mojzesov obraz sial: latinski prevod Vulgata pa znova uporabi prispodobo o rogovih (*facies cornuta*). 32) — V ljudskem verovanju so rogovi vse do tega stoletja prav tako pomenili sončne žarke: po severni Evropi, kjer se širilo žitna polja, so npr. verjeli, da se v žitu skrivajo rogati škrajte. Očitno prispodoba sončnih žarkov, ki naj pospešujejo njegovo zorenje. Na Slovenskem se nam je ta prispodoba ohranila vsaj v Cerknem, v osebi tamkajšnjega pusta, odetega v zelenje, z rožički na glavi. Predstave o rogatih bitijih so v ljudskem verovanju sploh dokaj številne.

Prispodoba o zlatih rogovih, ki jih ima Zlatorog, pa terja tudi razlago o tem, kaj pomeni v stari simboliki *zlato*. To je dejansko barva oz. prvina sonca, v prenesenem pomenu: čista sončna luč, v kateri biva bog. Zato so že stari templji imeli pozlačene strehe, pa tudi strop in vrata. Bili so namreč tiste hiše, v katerih je bival bog. V njih je bilo zlato posodje za bogoslužje.

Zlata simbolika je prešla zatem v veliki meri tudi v krščanstvo, in zlasti na Vzhodu so gradili znamenite cerkve s ozračnimi kupolami, ki naj odražajo božji sijaj. V tej krščanski simboliki je bil vodilen Bizanc. Uporaba zlate posode pa je v vsem krščanskem bogoslužju še danes zapovedana.

V božjo simboliko spada tudi barva, v tem primeru *bela*, ki pomeni polno svetlobo, neomažeževanost in čistost in tudi zmagoslavje. Ta barva kaže, da pripada rajski vrt pod Triglavom nadnaravnemu in božjemu svetu, ki je neoskrunjen in čist: beli so zato Zlatorog in njegove kože, in vsa čredo imajo bele žene, dobrotnice ljudi.

Že poprej omenjena predstava o osnovnem načelu življenja, ki obstaja v tem, da sončni žarki prebujajo naravo in njeno rast, nam v Zlatorogovi zgodbi sicer ni povsem jasno izražena. Nakazano pa je vendarle kozmično razmerje med prvini neba in zemlje, saj Zlatorogovi rogovi, ki so prispodoba sonca in njegovih žarkov, torej nebesnih sil, odpirajo pot do zakladov v zemlji, to je do zemeljskega bogastva. To bogastvo pa nam že v antiki predstavlja svet rog, znani *rog izobilja* (*cornucopiae*), iz katerega se vsipajo zlato, cvetie in sadie. V svojem osnovnem pomenu velja prispodoba takšnega roga tudi za Zlatorogove rogove.

Zlatorog poseblja — gledano v celoti — vse, omenjene mistične prvine vesolja oz. kozmosa, bodisi nebesne kot zemeljske, in se nam razodeva zato kot sveta žival in kot božji glasnik v naravi, ki je človek ne

Jesensko kulturno pismo z Dunaja

■ nadaljevanje s 7. strani

tivne republike Jugoslavije. Tudi letos so gostje iz Ljutomera sodelovali pri programu z nagovori in črtico Miška Kranjca, ki jo je prav dramatično in s posluhom iz »Knjige o dobrih ljudeh« prebral igralec Rajko Stupar. Pretežni del proslave pa so poživili učenci slovenskega dopolnilnega pouka na Dunaju, ki so recitali in prepevali, kot znajo samo otroci, četudi nimajo veliko časa za vajo in ne najboljšega znanja slovenskega jezika. Dobro obiskane prireditve so se udeležili tudi nekateri jugoslovanski politični in kulturni predstavniki kot višji poslaniški svetnik dr. Naberžnik in predsednica Jugoslovanskega kulturnega centra na Dunaju Ivanka Vrhovščak. Med kulturne dogodke širše vrste spada novembrski Avstrijski knjižni teden v mestni hiši, kjer so bile zastopane tudi vse tri slovenske koroške založbe, Mohorjeva celo z lastno stojnico. Zanimanje za slovenske knjižne izdaje je bilo s strani publike veliko.

In kaj nam je vse že prinesel, nam prinaša in nam bo še prinesel december? Vse kaže, da bomo v adventu tudi kulturno posebno bogato obdarjeni, oz. smo deloma že. Tako nas je še pred Miklavžem obiskala »Slovenska čebela«, ki pa je bila na dan svojega prihoda 4. decembra tako toplo in številčno sprejeta, da kljub temperaturi, ki je plesala okoli ničle ni zmrznila. Naj bo toliko šaljive igre z besedami dovoljeno, ker gre dejansko za velik medkulturni dogodek, saj se je otvoritve udeležil slovenski ministrski predsednik Dušan Šinigoj in avstrijski zvezni minister za znanost dr. Erhard Busek. Nad 300 panjskih končnic z motivi, ki razodevajo ustvar-

jalno silo slovenskega človeka-čebelarja, je na ogled v prostorih avstrijskega muzeja za etnografijo na Dunaju v palači Schönborn, Laudongasse 11-15. Ob otvoritvi te enkratne razstave, ki bo odprta pet mesecev, so lepe slovenske pesmi občuteno zapeli slovenski madrigalisti. Toda če si predstavljamo navzočnost številnih čebel, kot brencanje mimo oči in okoli ušes, ki je prijetno, ker je medica v steklenici slovenske tovarne Medeks, prave čebele pa spijo zasluženo zimsko spanje, kako si naj potem predstavljamo vrvež, ki je zajel naslednje dni skoraj vse slovenske organizacije: Miklavževa obdaritev v Slovenskem pastoralnem centru. Socialni delavec Tone Levstek stalno na poti. Igra verjetno angela, ki nosi Miklavžev koš. Sveti Nikolaj pride tudi k študentom v Mondscheingasse, kjer izide nova številka »Punta«, ki se sooča z obiskom organizacije »Clen 7« iz Gradca. Tudi pri Slov. kulturnem društvu »Ivan Cankar« obdarujejo otroke. Tam to naredi Božiček ali pa dedek Mráz. Glavno je, da mnogi mislijo na druge in bi jim radi napravili veselje. Med dogodke posebne vrste spada samostojen koncertni večer v znanem klavirskem salonu »Engelmayer«, ki se nahaja v manj znanem Schönburgu, ki sicer ni Schönbrunn, a vseeno vreden ogleda, še bolj pa posluha, če so tam na sporedu kompozicije v domovini že znanega mladega komponista Tomaža Sveteta, ustvarjalca z izvirnim in zahtevnim svetom zvokov, eksperimentatorja na osnovi klasične glasbe, kateremu moramo le želeto, da bi mu prisluhnil domači in tuji svet in omogočil nadaljnjo pot do novih kompozicij, ki jih poznavalec lahko pričakuje z napetostjo.

In če pogledam na mizo pred seboj: novi »Dunajski valovi«, spet zanimivi. Na vablivo rumenem listu, vabilu Dunajskega krožka, preberem:

Hanzi Tomažič, Urednik »Nedelje« (Celovec) SPREMENJENA NOVINARSKA SLUŽBA V SPREMINJAJOČEM SE ČASU — na primeru koroškega verskega tednika. In čisto spodaj pripisano kot važno opozorilo, da bo že 18. decembra predstavitve knjige avstrijskega pesnika Petra Pavla Wipplingerja OPOROKA ČASA, ki jo je prevedel Andrej Kokot, v prostorih avstr. PEN kluba, ob sodelovanju Mohorjeve založbe v Celovcu in založbe Obzorja Maribor. Na predstavitvi bo razstavljal svoje tudi nove slike Valentin Oman, pela pa bo slovenska vokalna skupina na Dunaju.

—O—

TUDI V UKRAJINI ZA NEODVISNOST

■ nadaljevanje z 2. strani

Mihajla Gorbačova in v okviru splošnega prebujanja zavesti med narodi Sovjetske zveze. Udeleženci žive človeške verige eden nosili številne transparente. Na njih so bili tudi taki značilni napis: »Za enotno in neodvisno Ukrajino«, »Ukrajina ni mrtva«. »Ne pozabite na našo preteklost!«

—O—

Zadet od srčne kapi je v Vicenzi umrl 75-letni senator Mariano Rumor. Bil je eden vodilnih politikov iz vrst Kršč. demokracije. Petkrat je bil predsednik vlade, kot zunanji minister pa je leta 1975 podpisal osimsko pogodbo, s katero sta Italija in Jugoslavija dokončno uredili vprašanje državne meje. Pokopali so ga v sredo, 24. t.m., v Vicenzi.

sme oskruniti, sicer ga zadene pravična kazen, in sicer njega osebno kakor tudi sam človeški rod, ki izgubi za vedno sončno planino. Božji svet, kateremu pripada Zlatorog, je nepremagljiv, kar je izraženo z belo barvo, ki ne predstavlja samo neomadeževanosti, temveč tudi zmagoslavje.

V bajkah in pripovedkah drugih indoevropskih narodov nastopajo prav tako zlatoroge živali, kot nekakšen odsev prvotnih božjih glasnikov, ki pripadajo sončnemu božanstvu ali se z njim istovetijo. Simbolika zlatoroge živali je izredno stara in se izgublja nekje v sivi davnini. Najstarejše pričevanje o njej najdemo v epu *Rigveda*, najstarejšem spomeniku indijske književnosti, katerega prvi deli izhajajo izpred 1. tisočl. pr. Kr. V tem epu nastopa *sončni konj z zlatimi rogovi*. Podlaga takšni predstavi je po vsej verjetnosti optična prevara ob pogledu iz daljave, ne na konja, ki nima rogov, temveč na kozoroga v profilu. Kozorog ima velike rogove, kar povsem lahko vzbudi od daleč vtis, da vidimo majhnega konja z rogovi.

Iz takšne predstave je že v Indiji nastalo namišljeno bitje, znameniti *samorog* (gr. monokeros, lat. unicornis), ki je zatem preko Mezopotamije in Egipta prešel tudi v bajeslovje antičnega Sredozemlja. Omenjajo ga tako grški kot latinski pisatelji. Imel je v bistvu značaj sončne živali, kar nam izpričuje tudi Plinij (II, 40), ki pravi, da se samorog klanja soncu. Istovetili pa so ga z več vrstami živali, z gazelo, kozlom, konjem, bikom in nosorogom, odvisno pač od posameznega kraja in njegove-

ga okolja. Po Fiziologu, prireditelju antičnih bajk in pripovedk v krščanske prisposode, je prišel samorog tudi v krščansko simboliko; v njej je dosegel v srednjem veku svoj mistični vrhunec v številnih pripodobah o Kristusu in Mariji. V primerjavi z Zlatorogom pa je njegova simbolika povsem drugačna, saj samorogov rog dejansko ni zlat; bistvo njegove simbolike je v zgodbi, da se pusti ujeti samo devici.

Prisposoda zlatoroge živali se prav tako nanaša lahko na različne vrste živali, ostaja pa jasen sončni simbol, in jo najdemo v bajeslovju številnih indoevropskih narodov. Obstajala je že v obdobju pred antiko, odkoder je prešla v zgodbe starih grških pisateljev, kar sklepamo iz tega, da so motivi o zlatorogi živali v teh zgodbah dokaj številni. (C. Pschmidt). 33) V starih grških zgodbah je najbolj značilna košuta z zlatimi rogovi, ki jo lovi Herkul. To zgodbo navaja že *Pindar* v 5. stol. pr. Kr., in za njim, približno ob istem času tudi slavni *Eviprid*. In kasneje, v 2. stol. pr. Kr., tudi *Apolodor*. Kot uvod v Herkulovo zgodbo o lovu na zlatorogo košuto nam v 3. stol. pr. Kr. tudi *Kalimah* poroča o boginji Artemidi, ki je ulovila štiri take košute, da so vlekli njen voz, peta pa ji je ušla. 34) In pri pisateljih iz rimskega časa najdemo zlasti navedbe zlatorogega jelena, tako npr. *Gaj Valerij Flak* v 1. stol., kasneje v 4. stol. grški pesnik *Kvint Smirnej* in še kdo.

Prisposoda sončne živali pa je pogosto že sama na sebi tako poznana, da se njeni zlati rogovi v zgodbah niti ne omenja-

jo posebej. To velja še zlasti za jelena, ki vsem indoevropskim narodom velja za sončno žival, kot prisposoda večnega kroženja nepremagljivega Sonca (Sol invictus). Takšnega jelena omenja v številnih prizorih, torej z naravnimi rogovi v raznih pripovedkah že Plinij v 1. stol. Od tega pisatelja izhaja zatem vsa bogata krščanska simbolika z jelenom v mnogih legendah srednjega veka. V njih predstavlja jelen Kristusa, upodobljen s hostijo med rogovi, najdemo pa ga tudi ob drevesu življenja, ob vinski trti ipd. — Da nastopa tudi v bajeslovju indoevropskih narodov prav jelen kot sončna oz. sveta žival, kakor je razvidno iz nadaljevanja te študije, je očitno pogojeno po naravnem okolju, v katerem ti narodi živijo. V njihovih pokrajinah je jelen s svojim mogočnim rogovjem med vsemi vrstami divjadi čine najlepši, najbolj dostojanstven. V visokogorju, kakor so Alpe ali Kavkaz, pa ga je v tem svojstvu očitno zamenjal kozorog, kakor nam kažejo tudi upodobitve na situlah, ki izhajajo prav z alpskega območja.

(Dalje)

- 32) prim. D. Forstner: Die Welt der christlichen Symbole (4. Ausg.), Innsbruck 1982, str. 122 (Weiss), 144 (Gold), 261 (Hirsch), 298 (Füllhorn)
- 33) C. Pschmidt: Die Sage von der verfolgten Hinde (Diss.), Greifswald 1911, str. 11 (po: R. Wildhaber, gl. op. 34)
- 34) R. Wildhaber: Das Tier mit den goldenen Hörnern, v *Alpes Orientales VII*, München 1975, str. 93 sl. — Po tem viru je povzet pregled motivov o zlatorogi živali pri evropskih narodih. Istotam tudi ustrezno slovstvo.